

AZ OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM SZEMLELTETŐ FILMKIRENDELTSÉGE  
filmdia sorozatából

53. szám.

MÓRICZ ZSIGMOND /1879-1942./

Irodalomtörténeti sorozat: 14.

Készült: 1952. évben.

1. Móricz Zsigmond arcképe.

A kép 1921-ben készült, Székely Aladár felvétele. A Nyugat c. folyóirat 1921. évf. II. számában jelent meg,

2. Móricz Zsigmond: "Életem regénye" c. munkájának belső címlapja.

Móricz életének első tiz évét az Életem regénye c. művében írja le. Az író 1879 június 30-án született Tiszacsécsén /Szatmár m./ Apja, Móricz Bálint, zsellér családból származott és Móricz Zsigmond születésekor már meglehetősen jó anyagi helyzetet teremtett családjá számára. Anyja urilány, egy özvegy papnének a leánya, Pallaghy Erzsébet. Apja 1885-ben egy cséplőgép-bérlettel kapcsolatban tönkremegy, a család a szabolcsi Pthrügyre költözik, az író pedig Turistvándiba kerül egyik uradalmi kovács nagybátyjához. Képünk Móricz Életem c. munkája első kiadásának belső címlapját ábrázolja. A kötet 1939-ben az Athenaeum kiadásában jelent meg.

3. A debreceni kollégium.

Móricz a család rossz anyagi helyzetének ellenére is 1891-ben a debreceni kollégiumban megkezdí gimnáziumi tanulmányait.

4. A sárospataki kollégium.

A Móricz-család 1894-ben Sárospatakra költözik, Móricz itt folytatja tanulmányait. Tanárai rossz szemmel néztek az egyszerű ács fiára s az V. osztálybankellemetlenségekben volt része, sőt több tárgyból megbuktatták. 1896-ban nagybátyja, Pallaghy Gyula, a kisujszállási gimnázium igazgatója veszi magához és 1899-ben jelesen érettségizik a kisujszállási gimnáziumban.

5. A Debreceni Hírlap 1900-ban.

Az író 1899-ben Debrecenbe megy teológiára, de a teológia skolasztikája és tudománytalansága eltéríti a papi pályától. /Idősebb korában különben materialista világnézetet vall./ Jogásznak iratkozik be és a Debreceni Hírlap segédszerkesztője lesz abban az években, amikor Ady elhagyja Debrecenét és az ellenzéki Debrecen c. napilapot.

6. Az Ujság c. napilap.

Móricz 1900 őszén Pestre megy, ahol egy évet jogászkozik, majd a kultuszminisztériumban díjtalan gyakornok, azután a Statisztikai Hivatalban tölt be szerény állást. 1903-tól Az Ujság c. lapban a

5511120/53

- 1 -





gyermek rovatot vezet, és tudósításokat ír a tudós társaságok üléseiről. Képünk Az Ujság 1900. évf.-nak egyik számát mutatja.

#### 7. Móricz Zsigmond riport-uton.

1903 nyarán a Kisfaludy Társaságtól megbízást kap szülőföldje népdalainak összegyűjtésére. 3 éven át végzi a gyűjtést, amely fölfrissíti gyermekkorra paraszti életből hozott élményeit, és szókincese, kifejezésmódja a népi nyelv kincsével gazdagodik. Később saját költségén folytatja ezeket a gyűjtő körutakat, ez Móricz emberismeretének és tapasztalatainak forrása. Képünk az öregedő Móriczot ábrázolja egyik riport-utján. Buti István rajza.

#### 8. "A szép asszony dombja" c. művének borítólapja.

Móricz Zsigmond első nyomtatásban megjelent műve: A szép asszony dombja "Krónikás történet csengő versekben megírta Móricz Zsigmond". A mű megjelent 1904-ben a Méhner Vilmos-féle Könyvkiadóhivatal kiadásában, Budapesten. Egyetlen ismert példánya az Országos Széchényi Könyvtár ponyvagyűjteményében, amelyre dr. Borzsák István, a magyarországi ponyvairodalom bibliografusa hívta fel Kozocsa Sándor figyelmét, aki az adatot Móricz Zs. irodalmi munkássága c. bibliográfiai művében közölte. /1952./ Képünkön A szép asszony dombja borítólapja látható, ismeretlen művész munkája, jelzése "Szy".

#### 9. Móricz Zsigmond első felesége: Janka.

1905-ben feleségül veszi a felvidéki, jómodu családból származó Holics Eugéniát. Móricz több regényének egy-egy nőalakjában felfedezhetjük Janka, az erkölcsös, férje mellett küzdeni tudó feleség jellemének ábrázolását. Ady Endre is nagy tisztelettel adózott Móricz Zsigmondnak.

#### 10. Móricz Zsigmond és első felesége.

A kép 1905 januárban készült a Móricz házaspárról.

#### 11. A "Hét krajcár" borítólapja.

1908-ban a Nyugat-ban jelent meg Móricz Hét krajcár c. novellája, amely egyszerre országszerte ismertté tette nevét. 1909-ben Hét krajcár címmel novellás-kötete jelent meg a Nyugat kiadásában, Budapesten. Képünk a kötet borítólapját ábrázolja, amely Falus Elek munkája.

#### 12. Móricz Zsigmond egyetlen fiának sirja.

Móricz, vallomása szerint, a Hét krajcár c. elbeszélést kisfia halálós ágyánál írta. Képünk kisfia, Bandika sirját mutatja a rozsnyi temetőben.

#### 13. Ady Endre arcképe.

Adynak jelentős szerepe volt Móricz írói fejlődésében. Maga Móricz Zs. mondja, hogy az általa olvasott első Ady-vers, a Hortobágy poétája /Uj versek 1906/ döntő hatással volt írói indulására. Ady



és Móricz kölcsönösen nagyra tartották egymás művészetét, és mindkettő harcostársát látta a másikban. Ady 1909-ben a Nyugatban irt kritikájában kijelenti, hogy a haladásért vívott küzdelemben Móricz "egyedül fölért egy forradalmi szabadosapattal." Képünk 1909-ben a kolozsvári Lechner-idegszanatoriumi kezelés után, készült Adyról.

#### 14. Móricz Zsigmond 1909-ben.

Képünk a Hét krajcár c. kötet megjelenésének évében ábrázolja az író.

#### 15. Móricz Zsigmond: "Sárarany" c. regényének borítólapja.

1909-től a Nyugat folytatásokban közli Móricz első jelentős regényét a Sáraranyt. Könyvalakban 1911-ben a Nyugat kiadásában jelent meg, Budapesten. Képünkön első kiadásának Falus Elek készítette borítólapját látjuk.

#### 16. A "Falu" c. novellás-kötetének borítólapja.

1911-ben a Nyugat kiadásában jelent meg Móricz Falu c. kötete Budapesten. Móricz a 3 elbeszélést: Magyarosan, Mint a mezőnek virágai és Kend a pap? címűeket dramatizálta. A Nemzeti Színház 1917 április 17-én mutatta be a 3 egyfelvonásost. Szereplők: Rózsahegy, Rákosi Szidi, Rajnai Gábor stb. Móricz a Magyar Színpad április 7-i számában cikket ír darabjáról, amelyben kifejti, hogy az eddigi népszínművel ellentétben, nem a romantikus, az idealizált falu életét akarja bemutatni, hanem reális paraszti alakok rajzolására törekszik. Célja: "Ablakot vágni a falusi élet falán." Képünk a Falu c. kötet borítólapját ábrázolja, amelyet Kozma Lajos készített.

#### 17. "Az Isten háta mögött" c. regény belső címlapja.

A regény megjelent 1911-ben a Nyugat kiadásában Budapesten. Képünk Az Isten háta mögött c. regény belső borítólapját ábrázolja.

#### 18. Móricz és kislánya az író dolgozószobájában.

Képünk 1912-ben ábrázolja Móriczot és kislányát. Ebben az időben választotta tagjai közé a Petőfi Társaság. A kép Bálint János felvétele.

#### 19. "Levél-féle Móricz Zsigmondhoz."

Ady és Móricz kölcsönös tisztelete mély barátsággá fejlődött. 1912-ben a Nyugatban jelent meg Ady "Levél féle Móricz Zsigmondhoz" c. verse, amely az 1912-ben kiadott A menekülő élet c. kötetben is szerepel. Képünk 1912-es Nyugat számot mutatja a verssel.

#### 20. Móricz Zsigmond, Bajor Gizi és Pethő Attila a "Kerek Ferkó." bemutatása idején.

A Nemzeti Színház 1931. október 10-én mutatja be Kerek Ferkó c. színművét. Regényalakban 1913-ban az Athenaeum kiadásában jelent meg Budapesten. Képünkön Móricz és a darab főszereplői.



## 21. Móricz a leányfalui szüreten.

Képünk 1914 őszéről való, Móriczot a leányfalui szőlőben ábrázolja. Ma Leányfaluban "Móricz Zsigmond tsz." működik, amelynek 17 tagja 100 hold földön gazdálkodik.

## 22. "A fáklya" c. regény német fordításának belső címlapja.

1917-ben írta meg Móricz A fáklya c. regényét, amely 1918-ban jelent meg Bp.-en Légrády kiadásában. Képünkön a Horváth Henrik fordításában megjelent Die Fackel c. kötetet látjuk, amelyet 1929-ben adtak ki Berlinben.

## 23. A "Szegény emberek" c. novellás-kötet belső címlapja.

1917-ben a Nyugat kiadásában jelent meg Móricz a Szegény emberek c. novellás-kötete, amelynek elbeszélései feltárják az igazságtalan háború igazi okait. Képünk a Szegény emberek 3. kiadásának belső címlapját ábrázolja, amely 1918-ban Légrády kiadásában jelent meg Budapesten.

## 24. Tihanyi Lajos: Móricz Zsigmond.

A képen látható művet 1917 decemberében rajzolta Tihanyi Lajos. Megjelent a Nyugat 1918. évf. 2.sz.-ban.

## 25. Móricz Zsigmond a földosztásra váró parasztok között.

A Tanácsköztársaság idejében Móricz a proletárdiktatura mellé állt. Fáradhatatlanul dolgozott a somogy megyei termelő szövetkezetek megalakításának érdekében. Riportjaiban népszerűsíti a kollektív gazdálkodás gondolatát. Képünk 1919-ben Somogyban ábrázolja az író a földosztásra váró parasztok között. A fénykép Simó Ferenc felvétele.

## 26. Móricz Zs. A földtörvény kis katejének címlapja.

Móricz e műve: "Az 1919: XVIII. néptörvény magyarázata és utasítása a földműves nép földhöz juttatásáról." A mű a Néplap kiadása 1919. márciusból Budapesten.

## 27. Móricz Zs. családja körében.

Az ellenforradalom által meghurcolt író kétségbeesett multba való menekülése a Légy jó mindhalálig c. regénye /1920./. Az Athenaeum kiadja 1921-ben. A regényt 1929-ben az író dramatizálta és a darab bemutatóját 1929. október 29-én tartotta a Nemzeti Színház. A felszabadulás után 1946 december 20-án játszotta először a Nemzeti Színház. Képünk 1929-ben készült, amint Móricz második felesége /Simonyi Mária a Nemzeti Színház művésznője/ és gyermekei előtt felolvassa éppen befejezett drámáját.

## 28. A "Tündéerkert" c. regény első kiadásának borítólapja.

Az Athenaeum 1922-ben adta ki Móricz Erdély trológiájának első kötetét. A nagy fejedelem és A nap árnyéka, a trilógia II. és III. kötete 1935-ben jelenik meg. Képünkön a Tündéerkert első kiadásának Végh Gusztáv rajzolta borítólapját látjuk.



29. Móricz: "Kivilágos ki-virradtig" c. regényének belső címlapja.

Móricz írói munkásságának második szakaszában az uralkodó osztályok züllött, ellentmondásokkal teli életét ábrázolja. Leleplezése nyilvánvalóvá tette, hogy az erkölcsi, gazdasági válságokkal küzdő uralkodó osztály sorsán még a Horthy-rendszer terrorja sem segíthet. Képünkön a korszak egyik kásregénye a Kivilágos kivirradtig belső címlapja látható.

30. Medgyesy Ferenc rajza Móricz Zsigmondról.

A kép 1927-ben készült.

31. Jelenet az "Uri muri" c. filmből. I.

Móricz Uri muri c. regényét 1928-ban adta ki az Athenaeum. Dramatizált változatát 1928. március 3-án mutatta be a Vigszínház. 1950-ben készült el az Uri muri filmváltozata. Forgatókönyvét Hágy Gyula készítette, rendezte Bán Frigyes Kossuth-díjas. Szereplők: Mészáros Ági, Deák Sándor, Tompa Sándor stb. Képünk a végzetes éjtszaka mulató társaságát ábrázolja.

32. Jelenet az "Uri muri" c. filmből. II.

Képünk a kijátszott csugari parasztokat mutatja.

33. Kardics bácsi estélye.

Az 1929-es gazdasági világválság idejének korrump, panamás magyar társadalmi élet valóságából nő ki Móricz 1930-ban írott a 1932-ben az Athenaeum kiadásában megjelent regénye a Rokonok. A regény dramatizált változatát a Nemzeti Színházban mutatták be. 1934. február 16.-án. Képünk a II. felvonás egyik jelenete Lehotay Árpáddal, Somogyi Erzsivel, Nagy Adorjánnal és Pethő Atillával.

34. Tolnay Klári a felújított Rokonokban.

A Madách Színház 1951 február 27-én felújította Móricz: Rokonok c. színművét. A regényből színpadra írta: Móricz Virág és Thurzó Gábor. Rendezte: Pártos Géza és Nádasdy Kálmán. Szereplők: Horváth Jenő, Tolnay Klári, Gombaszögi El., Rózsahegyi stb. Képünk Tolnay Klárit ábrázolja az I. felv. egyik jelenetében.  
/Kopjássné Szentkálnay Lina/

35. Móricz Zsigmond kezeirása.

Képünk Móricz egy ismeretlenhez írt levelét ábrázolja 1930 július 3-ról.

36. Móricz a szegedi paprikások között.

Az idős Móricz nem hagyja abba fiatalkorában kezdett riport-utjait, termékenységének forrása a néppel tartott állandó kapcsolat. Képünk a szegedi paprikatermelők közt ábrázolja az író.

37. A "Boldog ember" belső címlapja.

Móricz írói munkásságának harmadik szakaszában a dolgozó nép életének közvetlen ábrázolására, majd a társadalmi haladásért küzdő



népi hősök megrajzolására törekszik. A Boldog emberben, - Jóó György sorsán keresztül - a falusi szegénység életét ábrázolja az író. Képünk a Boldog ember első kiadásának belső címlapját ábrázolja. A mű megjelent 1935. Athenaeum kiadás, Bpest.

38. A "Betyár" c. regény belső címlapja.

A demokratikus népforradalom utját kereső Móricz elérkezik Avar Jani alakjának megteremtéséig. Képünk a Betyár c. regény belső címlapját ábrázolja, amelyet Móricz 1936-ban írt, és az Athenaeum 1937-ben adott ki Bpstenen.

39. A hatvan éves Móricz Zsigmond.

Képünk a hatvanadik életévébe lépő Móriczot ábrázolja 1938 június 30-án Leányfalun.

40. Móricz Zs. unokájával.

Képünk 1938-ból való, Móricz leányfalui házában kis unokáját fürösztli.

41. Móricz Zs. leányfalui háza.

Ebben a házban dolgozott 31 évig /1911-/ Móricz Zsigmond.

42. A Kelet Népe.

Képünk a Kelet Népe c. folyóirat Móricz Zsigmond szerkesztésében megjelent 1. számát ábrázolja /1939. dec. 15./

43. A Rózsa Sándor a lovát ugratja c. regény belső címlapja.

Móricz Rózsa Sándor trilógiát tervezett, amelynek első részét, a Rózsa Sándor a lovát ugratja c. regényt 1941-ben az Athenaeum adta ki. A második rész az Athenaeum kiadásában 1942-ben jelent meg, Rózsa Sándor összevonja a szemöldökét címmel. A 3. rész megírásában az író halála akadályozta meg.

44. Móricz Zs. arcképe 1941-ből.

A kép 1941 augusztusában Esztergomban készült. /Foto: Martsa./

45. Az "Árvácska" belső címlapja.

Képünk Móricz Árvácska c. regényének belső címlapját ábrázolja. A regény megjelent Athenaeum kiadásában 1941-ben. /Bpest./

46. Csibe csipog.

Képünk az író fogadott lányával, az Árvácska c. regény és a Csibe novellák hősnőjével ábrázolja. A Csibe c. novellás-kötet az író halála után 1948-ban jelent meg Fűsi József utószavával.

47. Tolnai Lajos: "A nemes vér" borítólapja.

Tolnai Lajos A nemes vér c. regénye Móricz átdolgozásában jelent  
5511120/53



meg 1949-ben Bukarestben. Kiadta az Állami Könyvkiadó Szemlér Ferenc előszavával.

48. Móricz Zs. Debrecenben. 1942.

Móricz halála előtt hosszabb ideig Debrecenben időz; ebben az időben itt szerkeszti Kelet Népet is. Képünk Juhász Géza lakásán ábrázolja az író baráti körben : Balról Veres Péter.

49. Móricz a Hortobágyon. 1942.

Képünkön az író jegyzeteket készít a hortobágyi viztárolónál.

50. Móricz a Nemzetközi Vásáron.

Képünk 1942-ben mutatja Móriczot, amint a Nemzetközi Vásár könyvsátrában dedikál.

51. Móricz siremlékének felavatása.

1942. szeptember 5-én következett be Móricz halála. Képünkön Móricz Zs. siremlékének felavatását látjuk /1952.IX.4./ Kónya Lajos mond emlékbeszédet.

52. Móricz-dombormű a Móricz Zsigmond körtéren.

Móricz-dombormű a Móricz Zs.-körtéren. A domborművet Medgyessy Ferenc készítette.

53. Móricz Zs. halálának 10 éves évfordulója. I.

Móricz halálának tíz éves évfordulója. Ünnepség Tiszacsécsén. 1952. szeptember 5-én emléktáblát helyeznek el Móricz szülőházán. Képünkön Móricz Zsigmond csécsei szülőháza előtt Nagy Sándor Sztálin-díjas és Kossuth-díjas író emlékbeszédet mond.

54. Móricz Virág Tiszacsécsén.

Képünk a nagy író leányát ábrázolja, amint a csécsei ünnepségen édesapja osztálytársaival és regényalakjainak modelljeivel beszélget.

55. Móricz Zs. halálának 10 éves évfordulója. II.

A Hajdu-Bihar megyei népi együttes egyik műsorszáma a csécsei ünnepségen.

56. Móricz: "Gyalogolni jó" c. riport-gyűjteményének borítólapja.

A riport-gyűjteményt, amelynek címadó cikke már 1927-ben megjelent, 1952-ben adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó. A cikkeket összeválogatta és az előszót írta: Illés Endre. A kötéstervet Csillag Vera készítette.

57. Révai József megnyitja a Móricz ünnepséget.

A Magyar Írók Szövetsége és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nagy fénnel ünnepelte meg a Néphadsereg Színházában a magyar regény legkiválóbb művelője halálának 10 éves évfordulóját. Ké-  
pünkön Révai József megnyitja az ünnepséget. Mellette Darvas József, aki az ünnepi beszédet mondotta.

58. A Móricz-Muzeum Leányfalun.

Móricz leányfalui házában 1952. szeptember 21-én nyílt meg a Móricz-Muzeum.

---

Készült a Felsőoktatási Megyezetellátó Vállalatnál  
Felelős vezető: Bojkovszky Lajos